

„A KIS MORCOS BÁNATA”⁴ – EVEZŐSNÖK, NŐI EURÓPA-BAJNOKSÁGOK

A KORABELI SPORTSAJTÓBAN

Összefoglalás

Célunk a női evezős Európa-bajnokságokhoz kapcsolódó újságcikkek kvalitatív szempontú analízisével a női sport megjelenítésének vizsgálata 1954-től, az első női evezős Európa-bajnokságtól, részletesen bemutatva a cikkeket, interjúkat, „távbeszélő jelentéseket”, a korabeli sportsajtó nyelvezetét, valamint a versenyplakátokat, képeket. Megállapítható, hogy kilencven százalékuk marginalizálja, trivializálja, sztereotipizálja a női sportolókat. Ezt támasztja alá a versenyek plakátjainak áttekintése, melyből kiderül, hogy a vizsgált időszak csak negyedében készült kifejezetten a női EB-re hívó plakát, az időszak több mint felében egyáltalán nem volt női versenyre invitáló hirdetés.

Kulcsszavak: női evezés, nők megjelenítése, versenysport, sportsajtó.

Abstract

Our goal with the qualitative view analysis of news paper articles regarding Women's Rowing European Championships is to study the presentation of women's sport, from the first Rowing European Championships in 1954, presenting in detail the articles, interviews, „telephone reports”, the language of media of the period, as well as competition posters and pictures. It can be stated that ninety percent of them marginalize, trivialize and make stereotypes of women athletes. The overview of the competition posters also supports this, as it is found that there were posters specifically to invite to Women's ECH in only quarter of the studied period, and there were no invitation notice to women's events in more than half of the period.

Key words: women's rowing, women's representation, competition sport, sports media.

⁴ „Eposzi jelző” a magyar egypárevezős válogatott evezőső neve helyett (*Népsport*, 1964. augusztus 1.)

Bevezetés

A női evezés szervezett, klubszerű formában az 1930-as évektől kezdett tért hódítani hazánkban. Az első női evezős egyesület „Juventus” Első Hölgy-evezős Club néven 1935-ben alakult meg, 31 taggal. Az első magyarországi női bajnokság kiírására 1943-ban került sor, az első női Európa-bajnokságot 1954-ben rendezték, világbajnokságokon 1974 óta szerepelhetnek nők, és csak 1976-ban, Montreálban kerültek be az olimpiai programba a női evezősök. Tanulmányunk célja ez időszak női Európa-bajnokságaihoz kapcsolódó korabeli sportsajtó cikkeinek kvalitatív elemzése, az EB-k plakátjainak, valamint a sportolónők sajátos megjelenítésének bemutatása.

Módszer

Jelen vizsgálatunkhoz – ahogy korábbi kísérleti kutatásokban is hasznos és érdekes mintául szolgáltak (Alliquander 2011, 2013, 2014) – a Magyar Evezős Szövetség sporttörténeti gyűjteményében levő Götz Gusztáv⁵ hagyaték köteteit használtuk fel. Ez a vizsgálat hasonlóképpen, mint egy korábbi tanulmány (Alliquander 2013) a női Európa-bajnokságokhoz kapcsolódó újságcikkek kvalitatív szempontú analízisével a női sport megjelenítésére fókuszál, de ezúttal sokkal részletesebben bemutatva a vizsgált cikkeket, interjúkat, „távbeszélő jelentéseket”, a korabeli sportsajtó nyelvezetét, valamint a versenyplakátokat, képeket. A minta adott volt, a rendelkezésre álló kötetek közül (közel hatvan kötet) négy foglalkozik kifejezetten csak női evezéssel, de érintőlegesen szinte minden kötetben megtalálható nőkre vonatkozó utalás, legyen szó

⁵ Götz Gusztáv (1900–1970) – evezős Európa-bajnok, később mesteredző, nemzetközi versenybíró, a MESZ elnöke – nagy alaposítással gyűjtötte össze a nemzetközi és hazai evezős szakirodalmat; évfolyamonként kötetbe fűzte az adott év hazai és nemzetközi versenyének eredményeit; ragasztotta be a magyar, német, angol, francia, orosz, olasz napilapokban, sportlapokban megjelent cikkeket, az edzésprogramokat, maga által készített fényképeket. Külön „köteteket” szentelt a női evezés történetének, valamint a női Európa-bajnokságok bemutatásának.

utánpótlás-nevelés kérdéseiről, téli alapozó időszak edzéseiről, vagy a sportolók táplálkozásáról. Kvantitatív tartalomelemzést a minta sajtósági miatt nem lett volna szerencsés végezni, igaz, már önmagában sokatmondó, hogy az összes kötet kevesebb, mint tíz százaléka foglalkozik kifejezetten a női evezéssel, versenyekkel. A kvalitatív szempontú analízisre viszont lehetőségünk nyílt a női Európa-bajnokságokhoz kapcsolódó Népsport, Képes Sport, illetve Magyar Ifjúság cikkek elemzésénél, és érdekes megállapításokra juthattunk az EB-k plakátjainak áttekintésével.

Az evezés hazai kialakulása

„Széchenyi István gróf, a magyar evezős sport megalapítója. (...) Amint alább látni fogjuk, Széchenyit természetes hajlandósága vont a szép sport felé. Utazásai közben ösztönszerűleg tanulta el a csónaképítés és lapátkezelés titkait. 1822-ben már Angliában evez. 1830-ban nagy életprogramjába illesztette be a Budapest – feketetengeri levezést. Újabb angliai utazásai alatt evezős tevékenységét mind angolosabbra fogja. Ezenközben barátai közt az új sportnak mind több hívet verbuvál, végül Hajós-Egyletté⁶ alakítja őket. A forradalmi évek, az elnyomatás korszaka, majd Széchenyi tragikus halála nyomát is eltörölték volna Széchenyi intézményei e Benjaminjának, de lám az apák munkáját folytatják a fiúk és 1860-ban a Budapesti Hajósegylet Széchenyi István gróf emlékezetére alakul meg. Mintegy tíz évig volt az evezős sport a mágnások sportja. Ekkor szép csendesen, barátságosan átalakult a középosztály sportjává. Ez időtől fogva tervszerűen, meggondoltan szaporodtak a középosztály evezős klubjai, amelyek egy fél évszázadon át hirdették a dunai evezés és dunai fürdés dicsőségét. Próféta szavuknak a vi-

6 Ennek „intézménye” a Csónakda, más helyen „Csolnakda”. Ennek felállításáról a *Der Spiegel* c. budai divatlap is megemlékezik (...) – A pesti oldalon, szorosan a hídépítkezés feje alatt, látható egy ugyancsak csinosan épített deszkaház. (...) Ez az építmény nem egyéb, mint egy *Bootskammer* (magyarul *Csónakda*, amely szót felírásként is megkapott) és arra a célra szolgál, hogy magába fogadjon és megőrizzen különféle gondolákat és csónakokat, vitorlásokat, evezősöket és kerekéseket stb., amelyeket az itt több gavallérból alakult Hajózási Társaság kirándulásain használni fog. Dr. Siklóssy László: *A magyar sport ezer éve I–III*. Második kötet: *Széchenyi–Wesselényi és még egy nemzedék*. Budapest, 1928. Az Országos Testnevelési Tanács kiadása, 216. p.

lágháború utáni időkben adtak hitelt. Az evezősök példája egyszerre csak megmozgatta a tömegeket. Ma már mindenki fürdik a Dunában és majdnem mindenki – ha nem is evez – csónakázik. Hosszú, de tervszerű, állomásról, állomásra kimutatható út vezet az egymagában álló Széchenyi István gróftól a mai dunai (mondhatnók általánosabban: vízi) tömegsportig. Széchenyi István gróf a magyar vízi sport megalapítója” (Siklóssy 1928:188). Arról tehát tudunk, hogy Széchenyi és társai „állandóan evezgettek, még hölgyek csónakoztatásával is szórakoztak” (Kertész 1937). De eveztek-e, evezhettek-e a hölgyek? Először 1894-ben a júliusi szege-di regattán számolnak be női kormányos négyesre kiírt versenyszámról (Temesvári Csónakázó Egylet és a Torontál Korcsolyázó és Hajós Egylet indulásával), de valójában ezt csak amolyan közönségcsalogatónak szánták, hogy „elálljon mindenkinek a szemé-szája” (Keresztes 1943). A női evezés szervezett, klubszerű formában az 1930-as évektől kezdett tért hódítani. Az első női evezős egylet „*Juventus*” *Első Hölgyevezős Club* néven 1935-ben alakult meg, 31 taggal. Az első női bajnokság kiírására 1943-ban került sor, a Magyar Evezős Szövetség rendezésében, de nemzetközi szintéren még később mutatkozhattak be a gyengébb nem képviselői. Női Európa-bajnokságot 1954-ben rendeztek először, világbajnokságokon 1974. óta szerepelhetnek nők, és csak 1976-ban, Montréalban kerültek be az olimpiai programba a női evezősök (Kisfaludi 2010).

Sportolónők megjelenítése a médiában

Az 1980-as évektől kezdve, számos külföldi tudományos munka vizsgálta a nemek médiaszereplését a sport területén, míg a hazai szakirodalom sora igen rövidnek mutatkozik. A női és férfi sport médiareprezentációját kvantitatív illetve kvalitatív tartalomelemzésekkel lehet feltárni, vagy a sajtótermékek, vagy az elektronikus média műsorainak elemzésével. A kvantitatív vizsgálatok mennyiségi összehasonlítást tesznek lehetővé, és ezek eredményei egyértelműen a sport férfidominanciáját jelzik. Ilyen a sportcikkök összes női sport tartalmának 2%-os arányát bemutató ausztrál tanulmány (Menzies 1989), vagy a tíz éves kanadai kohorsz, melynek eredménye, hogy a férfi elitsportolók tizenhatszoros terjedelemben jelentek meg a nőkhöz képest, a képek mennyiségénél tizenötösörös különbség mutatkozott

„természetesen” a férfiak javára (Crossmann et al. 1994). A nyolcvanas években egy nemzetközi összehasonlító vizsgálat is hasonló következtetésre jutott, a vizsgált izlandi, angol, és amerikai napilapok kevesebb felületet adnak a női sportnak (Valgeirsson et Snyder 1986). Nem hozott más eredményt a Sport Illustrated magazin 1954 és 1987 között megjelenő közel négyezer cikkének vizsgálata, melyek 91%-ban férfi sportolók szerepelnek (Lumpkin et Williams 1991). Az angol képes sajtót vizsgálva szintén arra jutottak, hogy a női sportolók alulreprezentáltak a lapokban, hiszen a tudósítások mindössze 5.9%-a foglalkozott a nők sportjával (Harris et Clayton 2002). Számos tanulmány a televíziós sportműsorokat vizsgálva, ha lehet, még nagyobb alulreprezentáltságról számol be a női sportot illetően (Pringle et Gordon 1995; Toohey 1997). Érdekes eredményt hozott a 2000. évi olimpiai játékok alatt zajló vizsgálat, amelyből kiderül, hogy a nagy nemzetközi versenyek időszakában a nők reprezentációjának aránya és minősége lényegesen javul a férfiakéhoz képest (Wensing et Bruce 2003). A kvalitatív szempontú analízisekkel a női sport megjelenítésének minőségét lehet vizsgálni. Ezek alapján elmondható, hogy a média a női sportolók ábrázolásakor sokszor a „külsőre”, a sportolónő érzelmeire, nőiességére fókuszál, míg a férfiaknál a sportolói kvalitáson, a tehetségen, eredményességen van a hangsúly (Gál 2008). További „lehetőség” a férfihegemónia fenntartására a marginalizálás, amikor a sikeres női sportolókat kislánként említik, becézik, keresztneveikön szólítják, így trivializálva őket (Elueze et Jones 1998). Vagyis összességében elmondható, hogy női sportolókat a nemhez tartozás alapján sztereotipizálják, sok esetben, sikereikben külön elemzik a „szerencsefaktort”, az esetleges „könnyű sorsolást”, vagy a magánéleti háttér jelentőségét (Duncan et Messner 1994).

Evezősnők megjelenítése a hazai korabeli sportsajtóban

Nem vártunk más eredményt a fentiekhez képest, amikor 1954-től, az első női Európa-bajnokságtól, 1970-ig, Götz Gusztáv haláláig vizsgáltuk a „kötetek” közel kétszáz – a női EB-khez kapcsolódó – cikkét, interjút, „távbeszélő jelentését”. Kijelenthető, hogy kilencven százalékuk marginalizálja, trivializálja a női sportolókat. Az ábrázolások különböző formáit, a megjelenítés minőségének széles

palettáját volt lehetőségünk feltárni, de érdemes először a női evezős Európa-bajnokságok plakátjairól is szólni. A kezdetektől a női EB-k nagyjából egy héttel a férfi EB-k előtt kerültek megrendezésre. Ha sorra vesszük a vizsgált időszak plakátjait, látható, hogy a tizenhat EB-n (az 1970. évi, épp a hazai – Tatán megrendezett – Európa bajnokság Götz Gusztáv halála miatt már nem került be a versenyek körébe) négy alkalommal készült csak külön plakát a női versenyre (1. kép, 6. kép, 8. kép, 9. kép), további három alkalommal pedig a férfi EB plakátjainak elkészítették a „női változatát” is (3. kép, 4. kép, 10. kép). A „maradék” kilenc évben nem volt női versenyre invitáló hirdetés. Külön meg kell jegyeznünk azt a tényt is, hogy Pap Jenőné Méray Kornéliának négy Európa-bajnoki győzelmet kellett szereznie ahhoz, hogy leírják először hibátlanul a nevét a híradásokban, de ezután sem sikerült mindig helyesen (legtöbbször Pappnéként említették). Mielőtt sorra vennénk az egyes Európa-bajnokságok „gyöngyszemeit”, nem hagyhatjuk figyelmen kívül a kor politikai és társadalmi környezetét. A kelet-európai kommunista pártok ideológiájában fontos helyet kapott a női emancipáció, így a munkában, oktatásban és tulajdonképpen az élsportban is egyenlővé tette a nőket, de a közéletben, a családban a hagyományos férfi, női szerepek változatlanok maradtak és némiképp ez érhető tetten a sportsajtó nyelvezetében. Ugyanakkor az élsportolónők a nép követői voltak, „diplomáciai” küldetéssel, és a sportsikereik egyszerre a szocialista társadalmi rend életképességét, sőt felsőbbrendűségét szolgálták (Földesi 1996; Ferge 1999; Fodor 2003). Így nem csodálkozhatunk a cikkek propagandisztikus hangnemén, formáján, tartalmán.

Első női evezős Európa-bajnokság, 1954. Amszterdam, Hollandia

Nincsen tudósítás, nincsen marginalizálás még ebben az évben, csak jóslás: „Dr. Gyurkóczy Károly főtitkár, aki csapatok nélkül, mint kongresszusi küldött járt Amszterdamban, megállapítása szerint a magyar csapatok a női EB-n való szereplése, – megelőző edzőtábor után – sikerrel járt volna. A négypárevezősben és egyesben, az első-második, nyolcasban a második-harmadik helyet megszerzhettük volna, pontversenyben pedig a második helyen végzünk. A kormányos négyesben és kétpárevezősben mivel az itt ülők egyúttal a már említett egységekben is eveznek, egyelőre nem tudunk nem-

zetközi mértékkel mért elsőrendű egységet kiállítani” (Götz Gusztáv).

1955. Snagov, Bukarest, Románia

1. kép Az 1955-ös női EB plakátja

Szomorkás „szakmázás” a tudósító és a vezetőedző között... miközben a koros versenyzőnők táncolnak

„(Snagov, augusztus 8.) A partra tisztán szűrődött le a zene. Az EB-n részt vevő tíz ország versenyzői a csillagos ég alatt vidáman ropták a táncot, feloldódott a két napos ideg feszültség, valamennyien túljutottak az EB izgalmain. A 100 versenyző, és ugyanennyi más személy, néhány kedves órát töltött még együtt. Jaskievicz Istvánnal a nem éppen vidám hangulatban lévő magyar edzővel egy tutajról néztük a táncolókat. Sokáig hallgatva tűnődtünk a vasárnap délutáni versenyeken, végül megszólalt az edző: – Nem vallottunk szégyent, de jobban is szerepelhettünk volna. – Mit értesz ez alatt? – A három harmadik hely mellé, legalább két második helyet. – Miért nem sikerült? – Azért, mert sokkal jobbak voltak nálunk a szovjet és a román versenyzők. (...) Korosak a mieink. Nézz végig az előttünk végzett együtteseken, csupa fiatalból áll. Találó volt a megállapítás, hiszen valóban tíz ujjon is megszámolhattuk a magyar csapatokban a fiatalokat. Emlékszem az itt lévő többi magyar edzők tegnapelőtti megállapítására, amikor mindnyájan határozottan kijelentették, hogy sürgősen fiatalítani kell. (...) Lassan eltűnt a hold, fent is elhalkult a

zene. Éjfél felé járt már az idő. Mi azonban tovább beszélgettünk. Igyekeztünk megtalálni a siker kulcsát” (Szabó András, *Népsport*).

1956. Bled, Jugoszlávia

2. kép Az ezüstérmes kormányos négypárevezős

„Fontos” hangulatjelentés az aprótermetű, a sápadt, és a vidám evezősnőkről, és egy tapasztalt sofőrrel

„– Kiküldött munkatársunk távbeszélő-jelentése – (Bled, augusztus 22.) Vasárnap este 8 órakor indult el Budapestről a női evezős-csapat. 26 óras meglehetősen fárasztó utazás után, hétfőn késő este érkezünk meg a jugoszláv–olasz–osztrák közös határtól alig egy kőhajításnyira eső Bledbe, az EB helyszínére. Már ott vártak bennünket a Budapestről küldött hajók, kedden délután pedig megérkeztek a lapátok is, s így a versenyzők kedden este vízre szállhattak. (...) Itt van már Gaston Mullegg, a FISA (Nemzetközi Evezős Szövetség) elnöke is. (...) A magyar versenyzők közül mindenki egészséges, csak Skotniczky Ilonának, az egyik kormányosnak van kisebb sérülése, ez azonban nem akadályozza őt a versenyen való részvételben, Bizakodva várjuk a pénteki rajtot” (Szabó András).

„– Kiküldött munkatársunk távbeszélő-jelentése – (Bled, augusztus 29.) Harmincnégy személyes Ikarus autóbuszunk kerekei száguldvá szeli az országot. A busz ülésén magyar és holland evezősnők ülnek. A hollandok vidáman dalolnak, az aprótermetű Le Comptea a kocs oldalán veri a taktustársai éneke alá. A mieink pedig, ha nem is orru-

kat lógatva, de kissé nyomott hangulatban fülelnek. (Talán, ha jobban végződik az előző nap, akkor most szétvetné a vidámság, a magyar dal a jármű négy oldalát. ...) Ahogy a körülmények mutatták, egyáltalán nem lehetett vágyukat merész jelzővel illeni, hiszen egyesben és a négypárevezősben valóban a karjukban hordták a győzelemhez szükséges erőt. Íme ott ül, elől az ablaknál Papp (sic!) Jenőné. Még most is sápadt, pedig már kiheverte rosszullétét, amely a döntőben elővette (...) idén ő volt az egyes elsőszámú esélyese. (...) – Fürödjünk egyet – kiáltja valaki, de a vezető figyelmeztetése gyorsan lehűti a kedélyeket. Közli, hogy sok a cápa a tengerben, s ezek korántsem olyan szelídek, mint egy ponty. Egy „házzal” odébb van Opatija, vagy ahogy nálunk jobban ismerik Abbázia. A pálmafákkal övezett strandon ízleljük meg a sós tengert. Hazafelé már remegnek az ablakok a magyar daloktól. A tizenkettedik nóta, a „Ritka búza, ritka árpa, ritka rozs...” dallamnál már a gépkocsivezető sem rest és összeszedi minden magyar tudását. Ütemesen dudál, egy percre hátrafordul és így szól: – Há nevettek, szeb vad madarska lánok...” (Roska Miklós?, *Népsport*).

1957. Duisburg, NSZK

3. kép Az 1957. évi női és férfi EB plakátja

„– Kiküldött munkatársunk távbeszélő-jelentése – (Duisburg, augusztus 22.) Aránylag eseménytelen, sima utazás után kedden reggel megérkeztünk Duisburgba, az idei evezős Európa-bajnokság színhelyére. Jóllehet a versenyek még nem kezdődtek el, egy „csúccsal” máris büszkélkedhetünk: különleges hajószállító kocsinkon velünk egyszerre megérkeztek versenyhajóink is, s így a versenyzők már a megérkezés napján vízre szállhattak. Irigyeltek is bennünket a többiek, akik közül a szovjet versenyzők például már szombat óta itt vannak, de hajóik csak szerdán érkeztek meg. (...) (Szabó András) (*Népsport*).

1958. Poznan, Lengyelország

4. kép Az 1958. évi férfi EB plakátja, kiegészítve női felirattal

Társadalmi diskurzus a nőkről – konzervatív álláspont. A kislányos termetű Pap Jenőné (halvány-piros rúzzsal a száján) neve három bronzérem és egy arany után is rosszul írva

„– Kiküldött munkatársunk távbeszélő-jelentése – (Poznan, augusztus 21.) (...) Nagy lámpa-

lázal küzdenek a nők itt a parton olyan tisztelői egymásnak, mint talán sehol másutt. Ezt a tiszteletet elsősorban a félelem ébreszti, mert hát a nők nehezebben viselik el a vereséget, mint a férfiak. Éppen úgy izgul a szovjet szkiffes Sirjajova, mint Pappné (sic!), vagy mint akármelyik más együttes. Senki sem biztos a dolgában. Leginkább azonban a sudár termetű, széles vállú és erős karú szovjet nők dobogtatják meg a szíveket. Ők azonban erről csak keveset tudnak”. (...) (Szabó András) (*Népsport*).

„(Poznan, augusztus 24.) Női evezőseink titokban sokat beszélgettek arról, hogy nagyon szeretnék, ha 1947 óta az idén ismét felcsendülhetne a magyar himnusz az evezős Európa-bajnokságon. Reménykedve magukkal is hozták a himnusz lemezét... És 11 év után ismét felhangzott a magyar himnusz a női evezős EB színhelyén. Evezőseink nagyon akartak, s ez a nagy akarás meghozta gyümölcsét. Ezt a győzelmet a szinte kislányos termetű Papp Jenőné vívta ki a nála sokkal erősebb termetű és tapasztaltabb ellenfeleivel szemben. Papp Jenőné (Méryay Kornélia) 1955 óta járja az EB vizeit. Snagovban, Bledben és Duisburgban harmadik helyen végzett, most azonban a legfényesebb sikerrel szerepelt” (Szabó András) (*Népsport*).

5. kép Papp Jenőné Európa-bajnok

„(...) most nem csak a szovjet nők sütkérezhetnek a nagyszerű sportteljesítmény sokfelől és sok színben feléjük áramló fényében, hanem a magyar nők is. Tudjuk egy fecske nem hoz tavaszt, de mint-ha már tavaszodnék”.

„– Kiküldött munkatársunk távbeszélő-jelentése – Poznan, augusztus 25. Ott áll a céltutajon, arca sápadt, szeme könnyesen tekint a győzelmi árbóca kúszó magyar zászlóra. Nyakába akasztják a nagy

babékoszorút, a bajnoki szalagot, aztán csókolgatják, ölelgetik (...) Este az ünnepi vacsorán tűnik fel egyszerűen, kedvesen, mosolygósan, csinosan. Senki sem látta rúzzsal a száján, de úgy látszik az egyik rendkívüli esetet követi a másik. Halvány-pirosra festett szájjal ül az ünneplő asztalhoz. Néhány perccel később már akkora serleg áll az asztalán, hogy derékig bele is férhetne. A FISA-tól kapta a Szovjet Evezős Szövetség vándorserlegét” (...) (Szabó András) (*Népsport*).

1959. Macon, Franciaország

Európa-bajnoknőnk sok betegség, sérülés hátráltatta, de mégis dobogóra várjuk ezt a jó értelemben vett modern jelenséget, ezt az otthon szépítő, asszonyi törődésbe oltott hajóskapitányt

„A nők nagyon tartanak az ellenfelektől, a férfiak még jobban. A pénteken, szombaton és vasárnap megtartásra kerülő női Európa-bajnokság, no meg az egy héttel utána sorra kerülő férfi EB most erős szívdobogást okoz legjobbjainknak. (...) A versenyzők jó formában vannak, egyedül Pappnének kell még kicsit „szorgoskodnia”. Európa-bajnoknőnk két hónapokig betegeskedett, majd az elmúlt héten baleset következtében néhány napra gipszbe tették az egyik kezét, így nem edzhetett. Röviden: az evezős nőktől jó szereplést várunk. Reméljük, hogy mind a négy hajóegységünk felkerül a dobogó valamelyik fokára. D. I.” (*Népsport?*).

„A kedves kis budai garzonlakás – a nyerszín fa és világos textil-kombinációjú, modern bútoroktól a tündöklő parketta utolsó csíkjáig – kifogástalan háziasszony kezenyomát viseli. S a szemközt ülő ifjú asszony – hosszú újjú blúzán átsejlő pompás váll- és karizmokkal – pedig egy mai sportoló nő félreismerhetetlen jegyeit. Ez a jó értelemben vett modern jelenség, ez az otthon szépítő, asszonyi törődésbe oltott hajóskapitány: Papp Jenőné, a női evezés kétszeres Európa-bajnoka” (*Képes Sport*).

1960. Willesden, London, Nagy-Britannia

6. kép Az 1960-as női EB plakátja

„Egy, három, négy – London. Szép magyar sikereket hozott a Themze hátán rendezett női evezős Eb. Papp Jenőné nagyszerű győzelmén kívül még két remek helyezést értek el lányaink. A négypár-evezős harmadik, a kormányos négyes pedig a negyedik helyen végzett. (...) Roppant erős mezőnyt győzött le Pappné. A magyar asszony hajrája ezúttal is robbant, az utolsó száz méteren elugrott ellenfeleitől és biztosan – légszekerényhosszal nyerte harmadik Európa-bajnokságát. (...) A szovjet evezőslányok tehát Londonban is méltón ünnepelték a szovjet sport és testnevelés napját” (*Képes Sport*).

1961. Prága, Csehszlovákia

7. kép A negyedik EB arany

És végre jól írják már a nevét:

„– Kiküldött munkatársunk távbeszélő-jelentése. – (Prága, augusztus 20.) Negyedszer Prágában is sikerült! Pap Jenőné sorrendben negyedszerre bizonyította be, hogy női egyesben nincs jobb versenyző nála a kontinensen. (...) Őszintén szólva alig lehetett hinni a negyedik sikerben. Gyengébb hajó, háromhetes betegség a felkészülés legértékesebb időszakában, azután Prágában, a helyszínen újabb gyengélkedés... És – mégis sikerült!” (Szabó András) (*Népsport*).

1962. Grünau, Berlin, NDK

8. kép Az 1962-es női EB plakátja

Az a bizonyos szerencse faktor, és a politikai propaganda

„(...) a Mózer – Pekanovits párnak szerencsét hozott a rajthelyhez vonulás közben támadt zűrzavar. (Összeütköztek a lengyelekkel, mind a két hajó megsérült, egy órával el kellett halasztani a rajtot. A lengyelek letörtek a balesettől, a magyar lányok visszanyerték tőle a nyugalmaikat és – megszerezték a bronzérmeket.) (...) Vasárnap este a Regatta bálon már a vesztesek éppen olyan vígan táncoltak, mint a győztesek. Legalább nekünk így mesélték éjfél tájban a Hotel Sofiában”. Szébenyi Sándor (*Népsport*).

„– Kiküldött munkatársunk távbeszélő-jelentése. – (Grünau, augusztus 5.) Kora reggel bőrig ázva nyitottunk be a női evezős Európa-bajnokság rendező irodájának ajtaján. Amikor bemutatkoztunk, ezzel fogadott az egyik tolmács: – Hallották már a nagy újságot? Nyikolajev és Popovics sikeresen földet ért. Szívből örült ennek a hírnek a postás-

kisasszony, a szivarfüstöt eregető portás, az angol és a francia tolmácsnő (...) Mi is szívből örültünk, hogy a távrepülés világcsúcstartója és a második helyezett sikerrel tett pontot a nagy feladat végére. (...) Grünau-ban, de Berlinben is mindent tudnak. (...) Tudják, hogy a magyar négypárevezős nagyon szépen evez, hogy nyolcasunk mennyire ki akar tenni magáért. A rendezők képszolgálata is kitűnő, Berlinben több üzlet kirakatában láthatók a magyarokról készített óriás fényképek, pedig a magyar nők csak szerdán este érkeznek meg” Szabó András (*Népsport*).

1963. Moszkva, Szovjetunió

9. kép Az 1963-as női EB plakátja

Egy tökéletes „mintapéldánya” a nők marginalizáló, attraktivitásra fókuszáló megjelenítésének, és ha Moszkva, akkor propaganda, és újra a szerencse, hisz a nagy ellenfél felborult

Ritka látvány, amikor egy hajó sántikálva halad a vízben. (...) Már messze a cél előtt feltűnt, hogy valami rendkívüli baleset történt női kormányos-négyesünkkel. Ugyanis, csak hárman eveztek benne. (...) De hova tűnt el a negyedik, a négyes helyen ülő Sebestyén Borbála? Talán megsokallta

a hullámok erős csapkodását, vagy még a rajtnál meggondolta magát? Ezer talány merült fel, míg fény derült az esetre. A többit ő maga mesélte el. – Egy nagyot húztam, s már csak azt éreztem, hogy emelkedem, és elmerülök. Igen, elmerültem a nagy víz tiszta medrében. De szerencsére mindez még az előfutamban történt, így később szépíthettünk. Volt mit szépíteni. A frizurájára kényes nő, bocsánatért esengett csapatának a cserbenhagyásért, aztán hirtelen eltűnt. Még a késő délután is a fodrásznál ült, s készült a következő viadalra. Olyan jól sikerült a frizurája, hogy másnap már elfelejtett sántikálni a négy lány által hajtott, karcsú hajó” sz. a. (*Népsport*).

„– Kora tavasz óta csak a Moszkvában rendezendő Európa-bajnokságra gondolunk, s az ottani jó szereplésért sok mindent érdemes megtenni... (...) Még kérdés sem hangzott el, s érezte az ember: majdnem azonos ütemben zakatol mindegyikükben: Moszkva... Moszkva! ... (...) S azután Moszkváról beszéltek. Arról a városról, amely az utóbbi hetekben valóban a világ fővárosa lett. Ahol jóakarató és jószándékú emberek milliói élnek, s ahol jó szándékkal fogtak egymással kezét a nagyhatalmak diplomatái. Azután az egyik sarokban felsóhajt valaki: – De jó lenne már Moszkvában lenni... Ott lenni, s nem utolsósorban jól szerepelni! De az utazásig még sokat kell verítékezni az edzéseken. Ők azt mondják: nekik megéri! Augusztus derekán jókedvűek és optimisták mindannyian. kívánjuk: szeptember nyolcadika után legalább ilyen legyen majd a hangulatuk...” (sz. gy.) Kedd, 1963. augusztus 20. (*Népsport?*).

„– Távbeszélő-jelentésünk. – (Moszkva, szeptember 8.) Elromlott az időjárás Moszkvában is. Hűvös van, egész nap zuhogott az eső. A rossz idő ellenére igen forró hangulat uralkodott az Európa-bajnokság vasárnapi döntőjén. Minden versenyszámot a szovjet versenyzők nyertek, de a magyar sem vallott szégyent. Mózert méltán emlegetik Papné utódjául, nagyszerűen küzdött, megérdemelten nyert bronzérmeket és teljesítményének értékéből semmit nem von le, hogy a múlt évi Európa-bajnok csehszlovák Posztlová 300 m-nél kiesett hajójából. Négypárevezősünk teljesítménye kis szerencsével talán aranyéremmel is kamatozhattott volna. Harmadik helyük csak 8 tized másodpercen múltott s ha az utazás előtti komplikációk nem adódnak és töretlenebb lett volna a kora-ta-

vaszi munkájuk – talán most Európa-bajnokként ünnepelehetnék őket. Ujjonnan összeült kétpárevezősünk is jól vizsgázott, hiszen ők is bronzérmeket nyertek. Tulajdonképpen csak a kormányos négyesünk szerepelt a várakozás alatt”. Sátori József (*Népsport*).

1964. Amszterdam, Hollandia

10. kép Az 1964-es női és férfi EB plakátja

Becézések, kisebb fajta karambol (mely egy sportkarrier végét jelentette), komoly kritika a svájci vezetésű FISA-nak és a tanulmány címében is szereplő kis morcos bánata

Tatán a nyugaltság talán kevésbé látszik. Nem is csodálható ez, hiszen a női evezős-válogatottak mellett ott készülnek még néhány sportág legjobbjai. A tó azonban – a lányok birodalma. (...) A kormányos élte sem könnyű – Manó, azaz Komornik Margit, a Vasas négypárevezőseinek kormányosa, ma két műszakot termelt! – újságot olvásnak a lányok. A Csemege négyesének „könnyű embere”, a kormányos Domokosné ugyanis nem érzi jól magát és ezért a váltott evezősöket is Manó segítette... (...) Pár nappal ezelőtt a két-

párevezős válogatottak, a rövid ideje államvizsgát tett boldog „tanár néni”, Domonkos Anci és Pekanovits Mária új hajójukat igyekeztek kipróbálni – sikertelenül. A hajó szereléke sem volt jó, meg egy kisebb fajta karambol is közrejátszott, hogy a kísérletet csak az EB utánra tegyék. A régi hajóban viszont egyre jobban megértik egymást. Az összhang talán a Brosbaan vízen lesz a maximális. Sajnos, a karambol következtében Mózer Erzszi, akivel összeütköztek – megsérült. S az Acélöntő kis „morcosa” ennek következtében napokat kénytelen evezés nélkül tölteni... A Vasas „sculler-ikrei” között teljes az egység. Mindannyian örülnek Fekete Mária egyre jobb erőnlétének és vígasztalják Szappanos Zsuzsit, aki egy év múlva újabb kísérletet tesz majd, hogy felvegyék a Testnevelési Főiskolára. Zsuzsi néhány napos szomorúságát az örökvidám Szendei Kati jókedve ellensúlyozta, az egységet pedig közülük a legtapasztaltabb, Raskóné billentette a helyére. Az egységre és az egyensúlyra ugyanis óriási szükségük lehet néhány nap múlva, Amszterdamban. Néhány nap múlva Hollandiában, ahol a válogatottak mindegyike nagy tettekre készül!” (szántó) (*Népsport*).

„(Amszterdam, augusztus 1.) (...) Az amszterdamiak legtöbben mégis kerékpáron utaznak. Főleg a lányok és az asszonyok. Elsősorban bevásárlás céljából, de mivel most vakáció is van, kirándulásokot is tesznek. Mint általában világszerte – itt is a nők vannak többségben. Sőt! Uralmon. Julianna királynő az ország ura, illetve királynője és maga Julianna, a mostani verseny fővédnöke. Miért maradtak távol? A Bosbaan, Amszterdam tengeri és légikikötője között épített nagyszerű evezős pálya talán az egész kontinens legszebbje. Bolyák által határolt „utcasorain” nem is tudnak eltévedni az evezősök. (...) Tizenkét ország versenyzői jelentkeztek csak és vezetőik nem egy hajó indulását az utolsó pillanatokban még le is mondták. Európa legrátermettebb evezős amazonjai nagyszerű fesztivált tarthattak volna itt, ha mindannyian eljönnek. Persze távolmaradásuk sok mindenre magyarázható. Talán mindjárt a Nemzetközi Evezős Szövetség közönyével. Nem hinnők, hogy van olyan sportág, ahol sok mindent ugyanúgy megtörténhet, mint itt... Péntek délután volt az ünnepélyes megnyitó. (...) Nem tartottak ünnepi beszédet sem, mert az erre legilletékesebb, a FISA elnöke, a svájci Thomas Keller úr – nem érkezett meg a jelzett időpontra. De honfitársa, a szövetség

főtitkára, Charles Riolo úr sem tisztelte meg megjelenésével a nagyon lelkes női versenyzőgardát. Itt a női egyenjogúság fénykorában, a női uralom idején, Keller és Riolo urak nagyon magabiztosak. (...) Legtöbbjük nem először vesz részt EB-n és az évek során mindezeket megszokhatta. A közöny is, a velük való nemtörődömséget. Többségüket talán éppen ez tette keményebbé és elszántabbá. Dacolnak a részvétlenséggel és az első versenynapon dacoltak a zord időjárással is. (...) A kis morcos bánata – A versenyzőnők tehát boldogok, ajkukon percenként hallani a kacagást. (...) Csak egy kislány volt, akinek könnyeket csalt szemébe a pénteki egypárevezősök előfutamidejének eredményhirdetése. Mózer Erzszi csak bicceg a csónakház és a díszlelátó, valamint a cél között. Sérülése nem jött rendbe és így a nagy versenyen ő először – csak néző. A Kis Morcos, a lankadatlan szorgalmú evezősnő fájdalmait, csak kétpárevezőseinknek az előfutamban aratott győzelmé tudta kissé enyhíteni. – Ha én nem húzhatok, legalább a többiek ellensúlyozzák ezt a csapást. – Ezzel elfordult, tovább pityergett... Kis Morcos! Mindhárom hajóegységben ülő legénység, illetve versenyzőtársak megígérték ezt, még otthon. És mindannyian reméljük, ezúttal az ellenfelek és a Sors is, kegyes lesz egy – két érem erejéig. Ha így történik – akkor egyelőre legalábbis – minden rendben lesz. ... És akkor talán hajlandók leszünk még a FISA-vezetők közönyét is elfelejteni.” (szántó? *Népsport*).

1965. Duisburg, NSZK

11. kép Az 1965. évi Európa-bajnok női kormányos négy párevezős. Fekete Mária, Szappanos Zsuzsa, Salamon Ágnes, Pekanovits Mária, kormányos: Komornik Margit

„Női négy párevezősünk Európa-bajnok, Domonkos Anna bronzérmes a női evezős EB-n” (Népsport 1965. augusztus 23.) Götz Gusztávnak, mint a verseny pályabírájának, volt alkalma végigkísérni a női négy párevezősök fináléját, így beszámolójából idézünk:

„A jobb rajt a németeknek sikerült, azonban 200 méter után a szovjet együttes vette át a vezetést és 500 m-ig szoros volt a mezőny és vízkülönbséget nem lehetett megállapítani. Válogatott női csapatunk 900 méterig harmadik helyen vezetett a vezető szovjet és csehszlovák csapat mögött és majdnem hihetetlennek látszott, hogy a szovjet sorozat-győzelmet meg lehet állítani. (...) Az utolsó 100 méter hallatlan végküzdelme, a harmadik helyről hirtelen felgyorsuló magyar csapat nemcsak szívünket melengette, hanem a nézőközönségből is hatalmas ovációt váltott ki. Türelmetlen érzéssel vártuk ki a célfotó előhívását és meghatottan vettük tudomásul a győzelmi hírt, mely nekünk, magyaroknak a női számokban Papné egyéni győzelmei után az első csapat aranyérem eredményét jelentette”.

1966. Amszterdam, Hollandia

„Hol vagytok Pap Jenőné? Pap Jenőné 1958-tól 1961-ig négy EB legjobbjává vált, Poznanban, Maconban, Londonban és Prágában. Prága után visszavonult. Prága óta megkopott az evezős-sport híre-neve Magyarországon. Öt Európa-bajnokságon mindössze egy aranyérem termelt számunkra a női négy párevezős „jóvöltából”, ők viszont a tavalyi siker után az idén negyedik helyen végeztek Amszterdamban. (...) Az idén egyetlen érem sem talált magyar gazdára az amszterdami Eb-n. Valami nincs rendben, valami hiányzik a női evezős sportból, s egyre sürgetőbben vetődik fel a kérdés: hol vagytok Pap Jenőné, hol vagytok eredmények...? (...)” (Vincze Jenő) (*Lobogó, Ifjúsági Lap*, 1966. október 26.).

1967. Vichy, Franciaország

12. kép Az 1967. évi Európa-bajnoki ezüstérmes női kormányos négy párevezős

„– Távbeszélő-jelentésünk – (Vichy, szeptember 3.) Ideális evezős időben folyt pénteken és szombaton a tizennegyedik női Európa-bajnokság Vichyben. Vasárnapra elromlott az idő, egész dél előtt esett az eső. (...) Az egy párevezős versenyre erősödött a szél. Ez a mezőnyben legkönnyebb Sz. Domonkos Annának nem kedvezett. (...) A négy párevezős döntő előtt – bízunk. Lányaink azonban nagy versenyben – csak ezüstérmesek lettek. A szovjet válogatott biztosan nyerte az Európa-bajnoki aranyat. A hajrában csak centimétereken múlt a helyezések sorsa, hatalmas izgalmak közepette szereztek meg lányaink az ezüstérmet”. (Zsadányi István) (*Népsport*).

1968. Grünau, Berlin, NDK

A nagy darab Gisela, Pap Kornélia, mint tudósító, aki kritikus, megértő és a szakmai vezetésben lett volna a helye

„(...) A lelátón és könyékén elhelyezkedő nézők szinte kivétel nélkül ismerősök – egykori evezősök, edzők, szakvezetők, családtagok, vagy a női evezés olyan hívei, akik Európa minden pályárára elkísérik a lányokat, amikor azok legnagyobb csatájukat vívják. Így aztán a biztató kórusok mindig adnak nem várt segítséget – az NSZK-beliek ütemes hó-hó

kiáltása, a holland egyetemisták velőtrázó aj-aj aj-ó sikoltása felerősödve száll a víz fölé. (...) Itt van a valószínűtlenül nagy darab Gisela Jäger, aki még éppen olyan időtlen, mint a víz, vagy a szél.(...) (Berlin-Grünau, aug. 17.) Pap Kornélia”. (*Népsport*).

„Kérdőjelek Grünau után. Kiküldött munkatársunk cikke. (...) Fekete vasárnap, fekete EB volt ez a mostani. (...) A női csapat kapitánya, Sátori József szerint az egész magyar csapat kudarca arra vezethető vissza, hogy idén több jó erő különböző okokból nem állt az együttes rendelkezésére, a meglévő emberanyaggal pedig csak ennyit lehetett elérni. Ez persze nem ilyen egyszerű. Remélhetőleg a kapitány, és mindazok, akik a magyar női evezés sorsát eredményességét munkájukkal befolyásolják, nem tartanak ki emellett. Amikor leülednek a ma még kavargó élmények, vélemények, megnyugtató és konstruktív módon elemzik a grünaui eseményeket. (...) Berlin-Grünau, aug. 19. Pap Kornélia”. (*Népsport*).

„Három hatodik hely és egy csapat, mely nem került a döntőbe. Ez Grünau mérlege. Tudtunk volna jobb eredménnyel kecsegtető egységeket harcba küldeni? Mi az oka a súlyos visszaesésnek? A válogatóknak idén nem volt könnyű dolguk. Néhány, az elmúlt években sikerrel szereplő versenyzőnk (Sz. Domonkos Anna, Szappanos Zsuzsa) abbahagyta a versenyzést, Fekete Mária tavasszal hosszasan betegeskedett. (...) Általában valami baj lehet a csapatok tudásának megítélésével, mert a magyar szakvezetőket túlságosan gyakran éri váratlan meglepetés. (...) Sok kérdés íródott fel a magyar szakvezetők, sportági vezetők táblájára, rajtuk a sor, hogy ezekre megtalálják a választ. Ha nyitott szemmel jártak Grünauuban, ha hajlandók szembenézve a tényekkel mélyrehatóan megvizsgálni utánpótlás-nevelésünk helyzetét, az evezősök felkészülési módszereit és evezőtechnikáját, azaz mindazt, ami befolyásolja az eredményességet, akkor könnyebb lesz a követendő helyes út megtelelése. Pap Kornélia” (*Népsport*).

1969. Klagenfurt, Ausztria

Már csak mínuszos hír

„A női evezős Európa-bajnokságon várakozás alatt szerepeltek a magyarok. Nyolcasunk az 5., kormányos négyevezősünk és négypárevezősünk a 6 helyen végzett” (*Magyar Hírlap?*).

Megbeszélés és következtetések

A vizsgálatba bevont közel kétszáz cikk elemzése alapján elmondható – miután kilencven százalékuk marginalizálja a sportolónőket – a női sport megjelenítése már az államszocializmusban elmaradt minőségben a férfiak sportjának reprezentációjától. Ugyanerről árulkodik a versenyek plakátjainak áttekintése, melyből kiderül, hogy a vizsgált időszak csak negyedében készült kifejezetten a női EB-re hívó plakát, az időszak több mint felében egyáltalán nem volt női versenyre invitáló hirdetés. Mivel nem hagyhatjuk figyelmen kívül a kor politikai és társadalmi környezetét, ezért nem csodálkozhatunk a cikkek propagandisztikus hangnemén, formáján, tartalmán.

Köszönetnyilvánítás

Köszönettel tartozunk Kisfaludi Júliának, a Magyar Evezős Szövetség Hagyományörző Bizottság vezetőjének, hogy rendelkezésünkre bocsátotta a Götz Gusztáv hagyaték közel hatvan kötetét kutatási célra.

Felhasznált irodalom

- Alliquander A. 2011 Az első nyár, amikor a hölgyek elkezdhettek evezni. *Kaleidoscope Művelődés-, Tudomány- és Orvostörténeti Folyóirat*, 3:63-69.
- Alliquander A. 2013 „Ez az otthonépítő, asszonyi törődésbe oltott hajóskapitány...” – női evezős Európa-bajnokságok a korabeli sajtó tükrében. *Magyar Sporttudományi Szemle*, Hungarian Review of Sport Science, 1:4-5.
- Alliquander A. 2014 Ellenszélben: A női evezés és versenyzés kezdetei. *Kultúra és Közösség*. IV. folyam V. évfolyam, 3:69-76.
- Crossman, J. – Hyslop, P. – Guthrie, B. 1994 A content analysis of the sports section of Canada's national newspaper with respect to gender and professional/amateur status. *International Review for Sociology of Sport*, 29:123-132.
- Duncan, M. C. – Messner, A. M. 1994 *Gender Stereotyping in Televised Sports: A Follow-up to the 1989 Study*. Los Angeles, Amateur Foundation of Los Angeles.
- Elueze, R. – Jones, R. L. 1998 A Quest for Equality: A Gender Comparison of the BBC's TV Coverage of the 1995 World Athletic Championship. *Women in Sport and Physical Activity Journal* 7(1):45-67.
- Ferge Zs. 1999 Hogyan hatott a rendszerváltás a nők helyzetére? In Lévai K. – Kiss R. – Gyulavári T. szerk. *Vegyesváltó*. Budapest, Egyenlő Esélyek Alapítvány, 13-29.
- Fodor É. 2003 A női emancipáció Magyarországon és Ausztriában, 1972–1992. *Szociológiai Szemle*, 1:28-54.
- Földesi Sz. Gy. 1996 A magyar sport átalakulása az 1989–1990-es rendszerváltás után. In Földesi Sz. Gy. szerk. *Fejezetek a magyar sportszociológia múltjából és jelenéből*. Budapest, Kárpáti Gábor, Double Printing Kommunikációs Kft. 225.
- Gál A. 2008 Sport, gender és media: a női és férfi sportolók megjelenítése a sajtóban. *Szociológiai Szemle*, 3:32-60.
- Harris, J. – Clayton, B. 2002 *Femininity, Masculinity, Physicality and the English Tabloid Press: The Case of Anna Kournikova*. *International Review for the Sociology of Sport*, 37 (3-4):397-414.
- Keresztes H. I. 1943 *Magyar Evezős Szövetség 1893–1943*. Budapest, Magyar Evezős Szövetség, 22-23.
- Kertész Á. 1937 *A Nemzeti Hajós Egylet 75 éves története 1862–1936*. Budapest, Nemzeti Hajós Egylet. 6.
- Kisfaludi J. 2010 *Az evezés története – 3. rész*. URL: <http://www.kkvhaz.hu/component/content/article/27-archivum/90-az-evezes-tortenete-iii> (letöltés: 2017. március 18.)
- Lumpkin, A. – Williams, L. D. 1991 An analysis of 'Sport Illustrated' feature articles, 1954–1987. *Sociology of Sport Journal*, 8:16-31.
- Menzies, H. 1989 Women's sport: Treatment by the media. In Dyer, K. (Ed.) *Sportswomen towards 2000: A celebration*. Adelaide, Hyde Park Press, 220-231.
- Pringle, R. – Gordon, S. 1995 A content analysis of Western Australian print media coverage of the Commonwealth Games with particular reference to gender differences. *The ACHPER Healthy Lifestyle Journal*, Winter, 4-8.
- Siklóssy L. 1928 *A magyar sport ezer éve I–III*. Második kötet: *Széchenyi–Wesselényi és még egy nemzedék*. Budapest, Országos Testnevelési Tanács, 188.
- Toohey, K. 1997 Australian television, gender and the Olympic Games. *International Review for Sociology of Sport*, 32:19-29.
- Valgeirsson, G. – Snyder, E. 1986 A cross-cultural comparison of newspaper sports sections. *International Review for Sociology of Sport*. 21:131-140.
- Wensing, H. E. – Bruce, T. 2003 Bending the Rules. Media Representation of Gender During an International Sporting Event. *International Review for the Sociology of Sport*, 38/4:387-396.
- Valamint a kötetekben megtalálható Népsport, Képes Sport (stb.) cikkek, interjúk, „távbeszélő-jelentések”, Götz Gusztáv által összeállított írások, beszámolók, képek, fotók.

Képjegyzék

A felhasznált képek a Magyar Evezős Szövetség tulajdonát képezik.